

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ 13

(Ανάτυπο)

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΤΥΧΙΚΟΣ ΒΡΥΩΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΝΟΠΟΥΛΛΟΣ (1897-1972), Ο ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΗΣ
ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2022

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΝΟΠΟΥΛΛΟΣ (1897-1972), Ο ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΤΥΧΙΚΟΣ ΒΡΥΩΝΗΣ

Η μνήμη και τιμή ανθρώπων, οι οποίοι πρόσφεραν με τον δικό τους τρόπο στην παιδεία, τον πολιτισμό, την κοινωνία, την πατρίδα και γενικά στον Ελληνισμό και την Εκκλησία, είναι σε κάθε εποχή μια υποχρέωση και μια ανάγκη. Πρώτα γιατί οφείλουμε να τιμήσουμε αυτούς που ανάλωσαν τη ζωή τους για να προσφέρουν τόσα πολλά στους νεότερους και στις γενιές που θα ακολουθήσουν. Έπειτα γιατί χρειαζόμαστε πρότυπα στη ζωή μας, που να παροτρύνουν και εμάς σε παρόμοιους αγώνες και θυσίες για το καλό όλων. Ένας τέτοιος άνθρωπος, ο οποίος δεν ήταν Πάφιος, αλλά συνδέθηκε με την Πάφο και πρόσφερε πολλά στην πόλη που τον φιλοξένησε, ήταν ο Ιωάννης Τσικνόπουλλος.

Βιογραφικά

Ο Τσικνόπουλλος γεννήθηκε την 1η Νοεμβρίου 1897 στη Μαγνησία του Σιτύλου της Μικράς Ασίας¹. Φοίτησε στην επτατάξιο Αστική Σχολή της γενέτειράς του και ακολούθως μετέβη στα Χανιά της Κρήτης, όπου ενεγράφη στο Γυμνάσιο της πόλης. Μετά την αποφοίτησή του υπηρέτησε για κάποιο διάστημα ως διερμηνέας στο εκεί αγγλικό πολεμικό ναυτικό². Το

1. Η Μαγνησία, περιφέρημη πόλη της Μικράς Ασίας από την αρχαιότητα, βρίσκεται περί τα 40 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Σμύρνης, στην κοιλάδα που δημιουργείται κάτω από το βουνό Σίτυλος, το οποίο δίνει και τον προσδιορισμό της πόλης αυτής. Ο Τσικνόπουλλος αναφερόμε-

νος στην καταγωγή του έγραφε «Μαγνησία τήν υπό Σιτύλω τῆς Μικρᾶς Ασίας». Βλ. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, Λευκωσία 1971, σ. 419.

2. Ο Τσικνόπουλλος φαίνεται ότι γνώριζε πολύ

1919 γράφηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών από την οποία αποφοίτησε το 1922 με άριστα. Εκεί γνωρίστηκε με τον σπουδαίο φιλόλογο Ιωάννη Συκουτρή, επίσης Μικρασιάτη, με τον οποίο υπήρξε συμφοιτητής. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στην Αθήνα μετείχε στον Σύνδεσμο Συμυρναίων φοιτητών και από τότε αρχίζει να χρησιμοποιεί μεταξύ των συμφοιτητών του το παρωνύμιο «Μάγνης», αλλά και κατά τη συνήθεια της εποχής μεταξύ των ανθρώπων των γραμμάτων, δηλώνοντας με αυτό την καταγωγή του³. Η νοσταλγία της πατρίδας του δεν θα πάψει ποτέ να τον ακολουθεί μέχρι το τέλος της ζωής του. Ακόμα και όταν σταμάτησε να χρησιμοποιεί το επίθετο «Μάγνης» στις δημοσιεύσεις και τα συγγράμματά του, θα χρησιμοποιήσει το «Σίτυλος» για το προσωπικό του φωτογραφικό αρχείο⁴.

Το 1922, ύστερα από τη Μικρασιατική Καταστροφή, πολλοί Μικρασιάτες κατέφυγαν και στην Κύπρο. Ένας από αυτούς ήταν και ο Ιωάννης Τσικνόπουλλος, ο οποίος εγκαταστάθηκε, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, στη Πάφο, όπου διορίστηκε καθηγητής στο Ελληνικό Γυμνάσιο της πόλης, στο οποίο δίδαξε για πέντε έτη Ελληνικά, αλλά και Αγγλικά⁵. Με την εγκατάστασή του στην πόλη γνωρίστηκε με την Αυγούστα Γεωργίου, με καταγωγή από την Πάφο, παντρεύτηκαν και απέκτησαν τρία παιδιά, δύο αγόρια και ένα κορίτσι⁶.

Παράλληλα με την εργασία του στην εκπαίδευση, δημοσιεύει άρθρα, χρο-

καλά τα Αγγλικά, ενώ επίσης γνώριζε Γαλλικά και Γερμανικά. Βλ. Γεώργιος Χατζήκωστώνης, *Διακριθέντες Πάφιοι του εικοστού αιώνα*, Λευκωσία 2017, σ. 240. Αυτό τον βοήθησε αργότερα στις έρευνές του σε κώδικες, λυτά έγγραφα και άλλες πηγές σε βιβλιοθήκες του εξωτερικού.

3. Ο Συκουτρή, με τον οποίο αποφοίτησαν μαζί, σε μια επίσκεψή του στην Πάφο το 1923, όταν και ο ίδιος έφθασε για να εργαστεί στην Κύπρο, αναφέρει τον Τσικνόπουλλο ως Μάγνη-Μάγνητα, όπως ήταν γνωστός και τον αποκαλούσαν στο Πανεπιστήμιο. Αναφέρει επίσης για το πόσο γρήγορα έγινε γνωστός στην Πάφο: «Εκείνο που θέλει, τό κατορθώνει· είναι αγαπητός εις τούς εκεί». Για τα όσα αναφέρει ο Συκουτρή για τον Τσικνόπουλλο σε επιστολή του, ημερομηνίας 8 Ιανουαρίου 1923, προς την Όλγα Κομνηνού βλ. Φάνης Ι. Κακριδής, *Γράμματα του Ιωάννη Συκουτρή από την Κύπρο (1922-1924)*, Αθήνα 2008, σ. 85-90.

4. Στις φωτογραφίες, που ο ίδιος τράβηξε από τοπία, μονές, ναούς, ιερές εικόνες, λειψανοθή-

κες, εκκλησιαστικά βιβλία και ιερά κειμήλια των ναών, σημειώνει ότι προέρχονταν από το «Φώτο Σίτυλος». Βλ. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 432.

5. Βλ. εφημ. *Πάφος*, 23 Ιουνίου 1922. Δίδασκει την Αγγλική γλώσσα, παρόλο που δεν είχε πτυχίο, αλλά ήταν αυτοδίδακτος, γνωρίζοντάς την πολύ καλά από τον καιρό που ήταν στο αγγλικό πολεμικό ναυτικό της Κρήτης, ως διερμηνέας. Βλ. εφημ. *Πάφος*, 24 Μαΐου 1923, σ. 3· Αντρέας Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 35 (2009-2010), σ. 323-324· ο ίδιος, «Το έργο του Ι.Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγ. Νεόφυτο», *Ημερολόγιο 2020. Μαρτυρίες προσφύγων του 1922 για τη Μικρά Ασία από την Κύπρο και Μικρασιάτες εκπαιδευτικοί*, Σύνδεσμος Μικρασιατών Κύπρου, Λεμεσός 2020, σ. 80.

6. Αριστείδης Κουδουνάρης, *Βιογραφικών Λεξικών Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', Λευκωσία 2010, σ. 819-820.

νογραφήματα και διηγήματα στην εφημερίδα *Πάφος*⁷ με το ψευδώνυμο «Μάγνης», τα οποία, όπως γράφει η Μάγδα Κιτρομηλίδου, ξεχώριζαν για το ύφος τους⁸. Ασχολείται επίσης με τα κοινά και εκφωνεί λόγους σε εθνικές εορτές, πολλές φορές ως Γραμματέας του Σωματείου - Λέσχης «Ευσέβεια»⁹. Συνδέεται επίσης με τη μονή του Αγίου Νεοφύτου, την οποία επισκέπτεται κατά καιρούς. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η ζωή και τα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου θα αποτελέσουν το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών, δημοσιεύσεων και εκδόσεών του.

Ο Τσικνόπουλλος αγάπησε την Πάφο, όπως γράφει ο ίδιος, ως δική του πατρίδα¹⁰. Ως άνθρωπος βαθιά θρησκευόμενος, συνδέθηκε από τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στην πόλη με τον τότε μητροπολίτη Πάφου (1910-1929) Ιάκωβο Αντζουλάτο, με τον οποίο διατηρούσε φιλικές σχέσεις. Ο Πάφου Ιάκωβος του ανέθεσε να κηρύττει από άμβωνος, παρόλο που δεν είχε επιστημονική θεολογική κατάρτιση, κάτι που εξακολούθησε να πράττει μέχρι το τέλος της ζωής του¹¹. Επίσης, στην Πάφο συνδέθηκε με τον μετέπειτα ηγούμενο της Μονής Αγίου Νεοφύτου (1933-1962) Λαυρέντιο Μιχαηλίδη από την περίοδο, που συνυπηρέτησαν ως εκπαιδευτικοί στο Γυμνάσιο της πόλης. Η γνωριμία του με τον ηγούμενο Λαυρέντιο συνέτεινε, ώστε αργότερα ο Τσικνόπουλλος να αναδειχθεί με τις έρευνες και τις δημοσιεύσεις του τον βίο και τα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου¹².

7. Κουδουνάρης, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', σ. 820· Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεοφύτου», σ. 324.

8. Μάγδα Κιτρομηλίδου, *Η εφημερίδα Πάφος της Κύπρου, 1921-1950*, Αθήνα 2005, σ. 21. Άρθρα του βρίσκουμε κατά τα έτη 1922-1924 με το ψευδώνυμο Μάγνης, ενώ κατά το 1926 και το 1950 με το όνομά του, Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος. Βλ. *Ο.π.*, σ. 21, 52, 70-72, 76, 469, 471.

9. Σύμφωνα με την εφημ. *Έθνος*, 28 Μαρτίου 1925, ο Τσικνόπουλλος μίλησε κατά τους εορτασμούς της 25ης Μαρτίου με την ιδιότητα του Γραμματέα του Σωματείου «Ευσέβεια». Η «Ευσέβεια» ιδρύθηκε στις 5 Ιανουαρίου 1901 στην Πάφο, ως Σωματείο - Λέσχη, και λειτουργεί, μέχρι και σήμερα, σε οίκημα απέναντι από το Δημοτικό Μέγαρο Πάφου.

10. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 419.

11. Φυλακτού, «Το έργο του Ι.Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγ. Νεόφυτο», σ. 82, 86. Ίσως η γνωριμία του Τσικνόπουλλου με τον Πάφου Ιάκωβο

να αποτέλεσε την αφορμή και τον συνδετικό κρίκο με την Αίγυπτο, όπου αργότερα θα υπηρετήσει στα σχολεία της ελληνικής παροικίας για πολλά χρόνια. Ως γνωστό, ο Πάφου Ιάκωβος υπηρέτησε και αυτός προηγουμένως στην Αίγυπτο, ως αρχιμανδρίτης, στο εκεί Πατριαρχείο, από το 1901 έως το 1910. Βλ. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 104.

12. Δύο από τις πρώτες σχετικές μελέτες εκφώνησε στο ετήσιο μνημόσυνο των Ηγουμένων της Μονής. Βλ. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, «Λόγος εις το τελεσθέν την Κυριακήν, 18 Ιουνίου, εν τη Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου μνημόσυνον των Ηγουμένων αυτής», *Απόστολος Βαρνάβας* 15 (1954), σ. 226-232· ο ίδιος, «Εις αναζήτησιν του Εγκλείστου Αγίου Νεοφύτου», *Απόστολος Βαρνάβας* 16 (1955), σ. 225-230. Μια δεύτερη ώθηση στον Τσικνόπουλλο για την ενασχόλησή του με το έργο του Αγίου Νεοφύτου αποδίδεται στην Ελληνίδα κόμισσα Ελένη ντε Γκαϊνιερόν, η οποία επίσης υπήρξε ερευνήτρια του έργου του Αγίου και η οποία δώρισε στη μονή φωτογραφίες κωδικών από τα συγγράμματά του. Ο Τσικνόπουλλος ίσως να παροτρύνθηκε και από την ίδια, όταν η τελευταία βρισκόταν στην Πάφο, μελετώντας τα έργα και τη ζωή του Αγίου. Βλ.

Το 1927 ο Τσικνόπουλλος μετέβη στην Αίγυπτο, όπου υπηρέτησε ως καθηγητής - Γυμνασιάρχης σε ελληνικά σχολεία της Αλεξάνδρειας και της Τάντας¹³. Ακολούθως, γύρω στο 1943-1944 επέστρεψε στην Κύπρο, όπου δίδαξε για αρκετά χρόνια στα Γυμνάσια Λάρνακας¹⁴ και Μόρφου¹⁵. Την ίδια περίοδο συνέχισε να διατηρεί δεσμούς με την Πάφο, την οποία επισκεπτόταν τακτικά και συμμετείχε στις πνευματικές και πολιτιστικές δραστηριότητες της πόλης και επαρχίας¹⁶. Στο μεταξύ άρχισε και την έρευνα και τις δημοσιεύσεις όσον αφορά την κυπριακή εκκλησιαστική ιστορία, τη γραμματολογία, την αγιολογία, τη μοναστηριολογία, καθώς και την Αγία Γραφή και σε θέματα παιδαγωγικής. Τα περισσότερα, όμως, από τα δημοσιεύματά του αναφέρονται στον βίο και στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου¹⁷.

Ύστερα από μερικά χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας στη Λάρνακα και τη

Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 325-326· ο ίδιος, «Το έργο του Ι.Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγ. Νεόφυτο», σ. 84-86.

13. «†Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος», *Απόστολος Βαρνάβας* 33 (1972), σ. 256· Κουδουνάρης, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Β', σ. 820· Φυλακτού, «Το έργο του Ι.Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγ. Νεόφυτο», σ. 84, 86. Η Τάντα βρίσκεται περί τα 120 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Αλεξάνδρειας και είναι μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Αιγύπτου.

14. Τον Τσικνόπουλλο, ως καθηγητή του Εμπορικού Λυκείου Λάρνακας, τον συναντούμε σε πολλές ανακοινώσεις εφημερίδων της εποχής: Στις εφημ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ* και *Κυπριακός Τύπος*, 5 Αυγούστου 1944, αναφέρεται ότι θα εκφωνούσε τον πανηγυρικό της επομένης ημέρας στον ναό του Σωτήρος· στην εφημ. *Έθνος*, 28 Ιανουαρίου 1947, ότι θα εκφωνούσε τον πανηγυρικό για τους Τρεις Ιεράρχες και το μνημόσυνο των ευεργετών, καθηγητών και διδασκάλων της πόλεως Λάρνακας - Σκάλας στον Ιερό Ναό Αγίου Λαζάρου· στην εφημ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 28 Μαρτίου 1948, ότι εκφώνησε τον πανηγυρικό για την 25^η Μαρτίου στην πλατεία «Σταυροδρομίου Λάρνακος»· στην εφημ. *Έθνος*, 13 Μαρτίου 1952, ότι κήρυξε τον θείο λόγο στον ναό του Αγίου Γεωργίου στον Μαζωτό και ακολούθως μίλησε στον θρησκευτικό σύλλογο της κοινότητας. Επίσης, στα βιβλία του: *Η Ιερά Μονή Τροοδιτίσσης*, Λευκωσία 1954 και *Ο Άγιος Νεόφυτος και η Ιερά αυτού Μονή*, Πάφος 1955, αναγράφεται στο εξώφυλλο ως καθηγητής στο Παγκύπριο Εμπορικό Λύκειο Λάρνακας.

15. Στην εφημ. *Μάχη*, 4 Απριλίου 1962, ανακοινώνεται ότι θα έδινε διάλεξη στην αίθουσα τελετών του Γυμνασίου Μόρφου με θέμα: «Η εν τη κοινωνία θέσις της Μέσης Εκπαιδευσεως». Επίσης ως καθηγητής στο Γυμνάσιο Μόρφου θα μιλούσε στην αίθουσα του ΘΟΙ «Αγάπη», στον περίβολο του ναού του Αγίου Σάββα της Λευκωσίας, με θέμα: «Ιεραί Παραδόσεις». Βλ. εφημ. *Μάχη*, 19 Μαΐου 1962.

16. Στην εφημ. *Πάφος*, 27 Δεκεμβρίου 1945, αναφέρεται ότι ο Τσικνόπουλλος «καλῶς γνωστός εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Πάφου, εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εὐδοκίμωτα ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα», πήρε τον λόγο στο τέλος της συζήτησης με θέμα «Κλασικαί ἢ πρακτικαί σπουδαί;» και ανέφερε μεταξύ ἄλλων ότι «ἡ ὀρθὴ μόρφωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων [κλασικῶν καὶ πρακτικῶν σπουδῶν], ὁ ὁποῖος καὶ ἀποδίδει τὰ ἄριστα τῶν ἀποτελεσμάτων». Στην εφημ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 7 Ιανουαρίου 1950, δημοσιεύεται ανακοίνωση ότι την επομένη ο καθηγητής του Εμπορικού Λυκείου Λάρνακας Ιωάννης Τσικνόπουλλος, θα πραγματοποιούσε διάλεξη με θέμα: «Περὶ τῆς θαυμαστῆς προσωπικότητος τοῦ Αγίου Νεοφύτου». Ἐνα περίπου μήνα μετὰ δημοσίευσε ἄρθρο με θέμα: «Νέον φως εἰς τὴν θαυμαστὴν προσωπικότητα τοῦ Αγίου Νεοφύτου». Βλ. εφημ. *Ελευθερία*, 11 Φεβρουαρίου 1950. Ἀκόμη, εκφώνησε ἐπιμνημόσυνο λόγο ἐπὶ τῇ Ιερᾷ Μονῇ Αγίου Νεοφύτου, στο μνημόσυνο τῶν γηουμένων τῆς, στις 15 Ιουλίου 1962. Βλ. εφημ. *Ελευθερία*, 19 Ιουλίου 1962.

17. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία τῆς Εκκλησίας Πάφου*, σ. 419, 430-431.

Μόρφου, ο Τσικνόπουλλος επανεγκαταστάθηκε στην Πάφο. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο ίδιος: «Ἐδίδαξα τὰ Ἑλληνικά Γράμματα ἐπὶ 42 συνεχῆ ἔτη καὶ 3 μῆνας, ἐν Κτήματι τῆς Πάφου, ἐν Τάντα καὶ Ἀλεξανδρεία τῆς Αἰγύπτου, ἐν Λάρνακι, Μόρφου καὶ Κτήματι»¹⁸. Ἡ επανάληψη του Κτήματος - Πάφου δεικνύει ὅτι ἔγραψε με χρονολογικὴ σειρά τις πόλεις που δίδαξε, ἀρχίζοντας ἀπὸ την Πάφο, ἀναφέροντας στη συνέχεια τις διάφορες πόλεις, ὅπου ἐργάστηκε, καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὸ ὄνομα τῆς ἰδίας πόλης, ὅπου καὶ ἀφυπηρέτησε. Στη συνέχεια, ὕστερα ἀπὸ τὴ συνταξιοδότησή του, παρέμεινε στην Πάφο, γενέτειρα τῆς συζύγου του, γιὰ νὰ βρίσκεται σὲ κοντινὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴ μονὴ του Ἁγίου Νεοφύτου, ὅπου συνέχισε νὰ ἐργάζεται ἐντατικά γιὰ τὴν ἐκδοση τῶν ἀπάντων του Ἁγίου.

Επίσης, στην Πάφο συνεργάστηκε στενά με τὸν τότε μητροπολίτη Γεννάδιο (1959-1973), ὁ ὁποῖος του ἀνέθεσε νὰ κηρύττει καὶ νὰ ἐκφωνεῖ ὁμιλίες στην πόλη καὶ στα χωριά τῆς μητροπολιτικῆς του περιφέρειας¹⁹. Ἀκόμη, του ἀνέθεσε νὰ γράψει καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ γνωστότερα βιβλία του, τὸ *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πάφου*, που ἐκδόθηκε στη Λευκωσία, τὸ 1971. Τὸ μεγαλεπήβολο, ὁμως, ἔργο που ἀνέλαβε ἀπὸ τὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν Κύπρου, τὴν ἐκδοση τῶν ἀπάντων του Ἁγίου Νεοφύτου, καὶ τὸ ὁποῖο ἐφθασε σὲ προχωρημένο στάδιο, δὲν μπόρεσε δυστυχῶς νὰ τὸ ολοκληρώσει²⁰. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 22ας Αὐγούστου τοῦ 1972 ὁ Ἰωάννης Τσικνόπουλλος ἀφησε τὴν τελευταία του πνοή στην Πάφο, μετὰ ἀπὸ μακρὰ καὶ ὀδυνηρὴ ἀσθένεια. Ἀναγγελία του θανάτου του με εἰδικὴ ἀφιέρωση, σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα, καθὼς καὶ ἀναφορὰ στο ἔργο του δημοσίευσαν τὰ δύο περιοδικὰ «Ἀπόστολος Βαρνάβας» καὶ «Κυπριακαὶ Σπουδαί», μετὰ ὅποια συνεργάστηκε γιὰ περισσότερο ἀπὸ 20 χρόνια²¹. Ἡ κηδεῖα του τελέστηκε τὴν ἐπομένη στον ἱερό ναὸ του Ἁγίου Κενδέα²², προῖσταμένου του Ἀρχιερατικῆς Επιτρόπου τῆς Μητρόπολης Πάφου καὶ παρισταμένων πολλῶν ἐκτιμητῶν του ἔργου του²³. Ἡ ταφή του ἐγίνετο στο κοιμητήριό κάτω

18. Τσικνόπουλλος, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Πάφου*, σ. 419.

19. Επίσης μαρτυρίες ἱερέων τῆς Πάφου, που θυμούνται τις μέρες ἐκεῖνες, ἀναφέρουν ὅτι ἐπιλεγόταν ὡς ὁμιλητὴς σὲ θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς ἐπετεῖους, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλῃ δραστηριότητα τῆς Μητρόπολης Πάφου.

20. «Ἰωάννης Π. Τσικνόπουλλος», σ. 256· Θεόδωρος Παπαδόπουλλος, «Ἰωάννης Τσικνόπουλλος», *Κυπριακαὶ Σπουδαί* 36 (1972), σ. 225-226· Φυλακτοῦ, «Τὸ ἔργο του Ἰωάννη Π. Τσικνόπουλλου γιὰ τὸν Ἅγιο Νεόφυτο», σ. 345-346.

21. «Ἰωάννης Π. Τσικνόπουλλος», σ. 256· Πα-

παδόπουλλος, «Ἰωάννης Τσικνόπουλλος», σ. 225-226.

22. Ὁ Τσικνόπουλλος διέμενε με τὴν οἰκογένειά του στην ἐνορία του Ἁγίου Κενδέα. Δυστυχῶς, ὁμως, τίποτα δὲν ἔχει διασωθεῖ ἀπὸ τὴν τελευταία κατοικία του στην οδὸ Νικοδήμου Μυλωνά, ἀφοῦ κατεδαφίστηκε καὶ ἀνεγέρθηκαν νέα κτήρια. Τὸ μεγάλο ἀρχεῖο του προφανῶς θα λεηλατήθηκε ἢ θα πετάχτηκε ἀπὸ κάποιους, οἱ ὁποῖοι προφανῶς δὲν γνώριζαν τὴν τεράστια ἱστορικὴ του ἀξία.

23. Ὁ μητροπολίτης Γεννάδιος, με τὸν ὁποῖο εἶχε συνεργασθεῖ γιὰ χρόνια, δὲν παρέστη, διότι, εἶχε ἐκδιωχθεῖ ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Πάφου (Χρι-

από τη Μητρόπολη Πάφου και ο τάφος του βρίσκεται ανατολικά του κοιμητηριακού ναού του Αγίου Επιφανίου²⁴. Ο Τσικνόπουλλος χαρακτηρίζεται από όσους τον γνώρισαν ως άνθρωπος ήθους, με τη ζωή του να είναι γεμάτη από ανώτερες αξίες, με αποτέλεσμα όλοι όσοι τον θυμούνται να έχουν να πουν ένα καλό λόγο γι' αυτόν.

Έργο

Ο Τσικνόπουλλος συνεργάζεται και αρθρογραφεί σε αρκετά τεύχη, ανελιπώς, καθόλα τα έτη μέχρι τον θάνατό του, που συνέβη το 1972, κυρίως με τα επιστημονικά περιοδικά της Κύπρου «Απόστολος Βαρνάβας» από το 1949²⁵ και «Κυπριακαί Σπουδαί» από το 1952²⁶. Επίσης σημαντικός αριθμός άρθρων του δημοσιεύονται στα περιοδικά «Νέα Σιών» του Πατριρχείου Ιεροσολύμων, «Αγωγή», «Καιροί της Κύπρου» και «Μόρφωσις» της Κύπρου²⁷, καθώς και στο διεθνές επιστημονικό περιοδικό «Byzantion», που έχει έδρα τις Βρυξέλες²⁸. Ακόμη συνεργάζεται γράφοντας λήμματα και βοηθώντας στην ολοκλήρωση της δωδεκάτομης Θρησκευτικής και Ηθικής Εγκυκλοπαιδείας (ΘΗΕ)²⁹, ενώ αρθρογραφεί κυρίως στις εφημερίδες «Ελευθερία» και «Έθνος»³⁰. Αρκετές ακόμη είναι οι αυτοτελείς εκδόσεις

στόφορου Καδή (επιμ.), *Βαδίζει σταθερώς. Πνευματική κατάθεση του Μητροπολίτη Πάφου Γεννάδιου Μαχαριώτη*, Λευκωσία 2010, σ. 33) από τους κατοίκους, εξαιτίας της εκκλησιαστικής κρίσης. Για την εκκλησιαστική αυτή κρίση βλ. «Η εν Κύπρω εκκλησιαστική κρίση (2 Μαρτίου 1972 - 2 Μαΐου 1973)», *Απόστολος Βαρνάβας* 34 (1973), σ. 195-219. Επίσης δεν παρέστη ούτε και ο ηγούμενος Αγίου Νεοφύτου Αλέξιος, με τον οποίο επίσης είχε στενή συνεργασία, εξαιτίας της βεβαρυμένης υγείας του, που συνέτεινε ώστε να αποβιώσει στις 7 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, ύστερα από «μακράν και όδυνηράν άσθένειαν». Βλ. «Ο Ηγούμενος της Μονής Αγίου Νεοφύτου Αλέξιος», *Απόστολος Βαρνάβας* 33 (1972), σ. 312.

24. Ύστερα από τον θάνατό του, η οικογένειά του μετανάστευσε στο εξωτερικό. Η σύζυγός του Αυγούστα πέθανε και τάφηκε στην Αθήνα, ενώ άλλα από τα παιδιά του δημιούργησαν οικογένεια στην ελληνική πρωτεύουσα και άλλα στην Αμερική.

25. Τον Δεκέμβριο του 1949 εντοπίζεται αναφορά σε εφημερίδα ότι ο Τσικνόπουλλος είναι ένας από τους συνεργάτες του περιοδικού «Απόστολος Βαρνάβας». Εφημ. *Έθνος*, 31 Δεκεμβρίου 1949. Άρθρα του δημοσιεύθηκαν στο ίδιο περιοδικό ακόμα και μετά τον θάνατό του, τα έτη 1972 και 1973. Βλ. «Οι τέσσαρες Ευαγγελι-

σταί», *Απόστολος Βαρνάβας* 33 (1972), σ. 326-333 και 34 (1973), σ. 3-12. «Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι· ότι αυτών έστιν η βασιλεία των ουρανών», *Τόμος Αναμνηστικός επί τη 50ετηρίδι του περιοδικού «Απόστολος Βαρνάβας» (1918-1968)*, Λευκωσία 1975, σ. 557-575.

26. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο τόμος ΚΑ', του έτους 1957, που περιλαμβάνει αποκλειστικά την περιήγηση του Ρώσου Μοναχού Βασιλείου Μπάρσκου στην Κύπρο, την οποία δημοσίευσε ο Ανδρέας Στυλιανού, σ. 1-139.

27. Βλ. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 430-431, όπου κατάλογος των έργων του.

28. Ένα από τα σημαντικότερα, σε έκταση 112 σελίδες, είναι το έργο: «Η Θαυμαστή προσωπικότης του Νεοφύτου Πρεσβυτέρου Μοναχού και Εγκλείστου», *Byzantion* 37 (Bruxelles 1968), σ. 309-413, Πίνακες I-XLII.

29. Ανδρέας Μιτσίδης, «Τσικνόπουλλος Ιωάννης», *Θρησκευτική Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 11ος, Αθήνα 1967, σ. 885.

30. Αρχικά χρησιμοποιεί το ψευδώνυμο Μάγνης, αλλά στη συνέχεια υπογράφει τα άρθρα του με τον ονοματεπώνυμό του, Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος.

του για τον Άγιο Νεόφυτο και για τις περισσότερες από τις μεγάλες μονές της Κύπρου.

Μέσα από το έργο του συνέβαλε σημαντικά στη μελέτη της κυπριακής εκκλησιαστικής ιστορίας και παράδοσης. Χρησιμοποιούσε πλούσια βιβλιογραφία και πολύ συχνά παλαιούς κώδικες και λυτά έγγραφα. Ήταν ο «ακούραστος ερευνητής»³¹, ο ιστοριοδίφης, που εργάστηκε όσο λίγοι, καταγράφοντας, ερμηνεύοντας και εκδίδοντας κυρίως ιστορικά, αλλά και άλλα βιβλία του. Επισκεπόταν τις μονές, για τις οποίες προτίθετο να συγγράψει το ιστορικό τους, και παρέμενε σε αυτές για μέρες, για να φωτογραφίσει, να καταγράψει και να μελετήσει τα αρχεία τους, ώστε να καλύψει κάθε πτυχή της δράσης τους. Ιδιαίτερα συνδέθηκε με τη μονή του Αγίου Νεοφύτου, όπου παρέμενε κατά διαστήματα, μελετώντας επιγραφές και κειμήλια, και εντυφώνοντας στα συγγράμματα του Αγίου. Άλλωστε ο ίδιος αποκαλούσε τον εαυτό του «λαϊκό αδελφό» της μονής³².

Τις περισσότερες πτυχές από το έργο του Ιωάννη Τσικνόπουλλου έχουμε ήδη αναφέρει και προηγουμένως³³. Το σπουδαιότερο αυτό έργο μπορούμε να συνοψίσουμε σε τέσσερις κυρίως τομείς:

Βίος και έργα του Αγίου Νεοφύτου

Η έρευνα για τον βίο και τα έργα του Αγίου Νεοφύτου για τον Τσικνόπουλλο υπήρξε πολύχρονη και κύριο μέλημα, ειδικά κατά τη δεκαετία του 1950, οπότε δημοσίευσε μεγάλο αριθμό σχετικών μελετών. Στη συνέχεια, κατά τη δεκαετία του 1960 στρέφεται και σε άλλα εκκλησιαστικά θέματα, καθώς και στην ιστορία των μονών της Κύπρου. Γι' αυτό και οι δημοσιεύσεις και τα άρθρα του για τον Άγιο Νεόφυτο είναι λιγότερα σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία, αλλά μπορούν να χαρακτηριστούν ως μεθοδικότερα αυτών που προηγήθηκαν³⁴. Ο Τσικνόπουλλος είναι ο κύριος εμπνευστής και πρωτεργάτης, που αόκνως κατέβαλε τη μεγαλύτερη προσπάθεια και

31. Π. Σωτηρούδης, «Άγιου Νεοφύτου του Εγκλείστου Πεντηκοντακέφαλον», *Άγιου Νεοφύτου του Εγκλείστου, Συγγράμματα*, Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Νεοφύτου, τ. Α', Πάφος 1996, σ. 229.

32. Οι μαρτυρίες προέρχονται από ανθρώπους που τον γνώρισαν.

33. Κατάλογο των έργων του δημοσίευσε ο ίδιος στο τελευταίο βιβλίο του, που εκδόθηκε το 1971. Βλ. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 430-431. Επίσης κατάλογο για

τα έργα του για τον Άγιο Νεόφυτο παραθέτει ο Α. Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 349-356· ο ίδιος, «Η συμβολή του Ιωάννη Τσικνόπουλλου στην έρευνα του έργου του Αγίου Νεοφύτου», *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Αγίου Νεοφύτου ο Έγκλειστος, Ιστορία - Θεολογία - Πολιτισμός*, 22-26 Απριλίου 2009, Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 868-875.

34. Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 388.

ετοίμασε τον δρόμο για την έκδοση των απάντων του Αγίου Νεοφύτου, ενώ θεωρούσε την έκδοση αυτή ως την «κορωνίδα της επιστημονικής του σταδιοδρομίας»³⁵. Μεγάλο αριθμό μελετών του Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο και τα συγγράμματά του βρίσκουμε, όπως αναφέρθηκε, σε επιστημονικά και μη περιοδικά της Κύπρου και του εξωτερικού, ενώ αρκετές είναι και οι αυτοτελείς εκδόσεις του³⁶.

Ο Τσικνόπουλλος, όπως αναφέρει ο Αντρέας Φυλακτού, περισυνέλεξε σε φωτογραφίες έργα και χειρόγραφα του Αγίου Νεοφύτου, τα οποία ανέγνωσε, μετέγραψε, μελέτησε, ανέλυσε, περιέγραψε, χρονολόγησε, αποκατέστησε ή προσπάθησε να αποκαταστήσει, και εξέδωσε σε αποσπάσματα ή τμήματα κειμένων³⁷. Ο Τσικνόπουλλος αναφέρεται από τον επίσης μελετητή του έργου του Αγίου Νεοφύτου αείμνηστο Βενέδικτο Εγγλεζάκη (π. Παύλο) και άλλους ως «ο πρύτανης των Νεοφυτολόγων»³⁸, ενώ είναι ο πρώτος που χαρακτήρισε εύστοχα τον Άγιο Νεόφυτο ως τον «Χρυσόστομο της Κύπρου»³⁹, παρακινώντας επιστήμονες και απλό λαό να διαβάσουν και να μελετήσουν το έργο του, κάνοντάς τον Άγιο ευρύτερα γνωστό, αφού μέχρι τότε ήταν γνωστός ως τοπικός Άγιος, κυρίως στα όρια της Πάφου. Η προσπάθεια του Τσικνόπουλλου για την έκδοση των απάντων σε πέντε τόμους, την οποία είχε προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό, τελικά ολοκληρώθηκε το 2008 από Ακαδημαϊκούς, κυρίως του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης⁴⁰.

Συγγραφή του ιστορικού μονών της Κύπρου

Πέραν του Αγίου Νεοφύτου και της μονής του, ο Τσικνόπουλλος ασχολήθηκε και με άλλες μονές της Κύπρου, για τις οποίες ανέλαβε τη συγγραφή του ιστορικού τους μέσα από κώδικες και ότι άλλο έντυπο υλικό διέσωζαν, καθώς και μελετώντας τις εικόνες και τα κειμήλιά τους. Η συστηματικότητα με την οποία ασχολείται για την καταγραφή λεπτομερειών, όπως δι-

35. Παπαδόπουλλος, «Ιωάννης Τσικνόπουλλος», σ. 225.

36. Αναφέρονται ενδεικτικά τα ακόλουθα έργα του: *Ο βίος του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου και σύντομος ιστορία της Ιεράς Μονής του*, Λευκωσία 1950· *Βίος και αι δύο Ακολουθίαι του Αγίου Νεοφύτου*, Λάρνακα 1953· *Ο Άγιος Νεόφυτος και η Ιερά αυτού Μονή*, Πάφος 1955· *The Encleistra and Saint Neophytos*, Nicosia 1965.

37. Φυλακτού, «Το έργο του Ι.Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγ. Νεόφυτο», σ. 90.

38. Βενέδικτος Εγγλεζάκης (Αρχιμανδρίτης

Παύλος), *Είκοσι Μελέται διά την Εκκλησίαν Κύπρου, τέταρτος έως εικοστός αιώνας*, Αθήνα 1996, σ. 223.

39. Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 340, 348.

40. *Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου Συγγράμματα*, Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Νεοφύτου, τ. Α΄-ΣΤ΄, Πάφος 1996-2008. Το όνομα του Τσικνόπουλλου εντοπίζεται σε όλες σχεδόν τις εισαγωγές και τα κριτικά υπομνήματα των τόμων αυτών. Βλ. Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 347.

αστάσεις εικόνων και ανάγνωση και ανάλυση επιγραφών, δείχνει ότι ήταν ο ερευνητής που έψαχνε και αναζητούσε την ακρίβεια και την τελειότητα στα έργα του. Έγραψε σχεδόν για όλες τις σημαντικές για την εποχή του μονές, όπως για την Παναγία την Τροοδίτισσα, τον Χρυσόστομο στον Κουτσοβέντη, την Παναγία τη Χρυσορρογιάτισσα, τον Άγιο Ηρακλείδιο, τον Απόστολο Ανδρέα και την Παναγία του Μαχαιρά⁴¹.

Ενασχόλησή του με άλλους Αγίους της Κύπρου

Ο Τσικνόπουλλος είναι αυτός που πρόβαλε όσο λίγοι τον Άγιο Νεόφυτο. Επίσης ασχολήθηκε και με τη συγγραφή του βίου Αγίων, οι οποίοι τιμώνται σε ολόκληρη την Κύπρο, όπως αυτών για τους Αγίους Ηρακλείδιο, Απόστολο Ανδρέα και Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, για τους οποίους έγραψε τα ιστορικά των Μονών, που είναι αφιερωμένες στη χάρη τους. Ακόμη δημοσίευσε σειρά άρθρων για τοπικούς Αγίους και τις ομώνυμες μονές τους, όπως τον Απόστολο Βαρνάβα⁴², τον Άγιο Σπυρίδωνα⁴³ και άλλους. Ιδιαίτερα ασχολήθηκε με τους Αγίους της Πάφου, όπως τον Άγιο Πανάρετο, στον οποίο αναφέρεται στα βιβλία του για την Ιστορία της Εκκλησίας της Πάφου και για τη μονή της Παναγίας της Χρυσορρογιάτισσας⁴⁴. Προσπάθησε επίσης να εντοπίσει και να καταγράψει τα ιερά σεβάσματά τους, τους ναούς, ερειπωμένους ή μη, που είναι αφιερωμένοι σε αυτούς, τις εικόνες τους, τα ιερά λείψανά τους, καθώς και κώδικες, λυτά έγγραφα, ενθυμήσεις σε παλαίτυπα και γενικότερα κάθε σχετική ιστορική μαρτυρία, γραπτή ή προφορική. Ασχολήθηκε επίσης με την έκδοση και την επιμέλεια ακολουθιών από προγενέστερες χειρόγραφες ακολουθίες Αγίων της Κύπρου, καθώς και άλλων τιμώμενων στην Κύπρο Αγίων⁴⁵. Δημοσίευσε ακόμη εγκώμια Αγίων, με βάση τα όσα έγραψε γι' αυτούς ο Άγιος Νεόφυτος, όπως για τους Αγίους Μάμα, Μαρίνα, Σάββα, Θεοδόσιο, καθώς και για τους Αρχαγγέλους, τους

41. Πρόκειται για τα ακόλουθα: α'. *Η Ιερά Μονή Τροοδίτισσης*, Λευκωσία 1954, β'. *Η Ιερά Μονή του Χρυσοστόμου του Κουτζουβένδη και τα Ιερά αυτής Κτίσματα*, Λευκωσία 1959, γ'. *Η Παναγία η Χρυσορρογιάτισσα*, Λευκωσία 1964-1965, δ'. *Ο Άγιος Ηρακλείδιος και η Ιερά αυτού Μονή*, Λευκωσία 1967, ε'. *Ο Απόστολος Ανδρέας*, Λευκωσία 1967, και στ'. *Η Ιερά Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου του Μαχαιρά*, Λευκωσία 1968.

42. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, «Ο Απόστολος Βαρνάβας όπως τον παρουσιάζει η Αγία Γραφή», *Απόστολος Βαρνάβας* 29 (1968), σ. 138-145, 219-225, 266-275, 326-335 και 30 (1969), σ. 1-12.

43. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, «Ο Άγιος Σπυρίδων εν Κύπρω», *Άγιος Σπυρίδων ο Τριμυθούντος*, Αθήνα 1971, σ. 1-36.

44. Τσικνόπουλλος, *Ιστορία της Εκκλησίας Πάφου*, σ. 27-51, 58-59, 163-202· ο ίδιος, *Παναγία η Χρυσορρογιάτισσα*, ό.π., σ. 33-43, 224-226.

45. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, «Ακολουθία του Αγίου Ονησιφόρου», *Κυπριακά Σπουδαί* 28 (1964), σ. 241-261· «Ακολουθία Ζηναΐδας και Φιλονίλλας των αυταδέλφων», *Κυπριακά Σπουδαί* 28 (1964), σ. 263-280· «Η Ακολουθία του Αγίου Τρύφωνος», *Κυπριακά Σπουδαί* 33 (1969), σ. 199-227.

Αγγέλους και τον Τίμιο Σταυρό⁴⁶.

Άλλα έργα

Ο Τσικνόπουλλος ασχολήθηκε με πλήθος άλλων θεμάτων, όπως ιστορικά, βιβλικά⁴⁷, εθνικά, ομιλίες και πανηγυρικοί λόγοι, φανερώνοντας τις δυνατότητες που είχε να κινείται και να αντεπεξέρχεται με ομιλίες και άρθρα σε ποικιλία θεμάτων. Η έκδοσή του για την ιστορία της Εκκλησίας της Πάφου, που απαιτεί πολύπλευρη γνώση, παραμένει μέχρι τις μέρες μας αξεπέραστη, όσον αφορά τα πολλά καινούργια στοιχεία που προσκομίζει στην έρευνα και την ποιότητα των γραφομένων. Επίσης, δημοσίευσε άρθρα θεολογικού περιεχομένου, κήρυττε, όπως προαναφέραμε, από άμβωνος, αλλά και εκφώνουσε ομιλίες για θρησκευτικά και θεολογικά θέματα. Ο Τσικνόπουλλος μαρτυρείται σε δημοσιεύματα εφημερίδων της εποχής ως άριστος εκπαιδευτικός, προικισμένος με ευσυνειδησία, εργατικότητα, πολύτιμη πείρα και άρτια επιστημονική συγκρότηση⁴⁸. Στη δε νεκρολογία του αναφέρεται ως υπόδειγμα εξαίρετου Έλληνα, εκπαιδευτικού και ευσεβή χριστιανού⁴⁹.

Επίλογος

Ο Ιωάννης Τσικνόπουλλος υπήρξε μία από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες της Πάφου του 20ού αιώνα. Παρόλο που δεν είχε καταγωγή από την πόλη, πρόσφερε πολλά σε αυτήν, την Κύπρο και γενικότερα στην Εκκλησία και τον Ελληνισμό. Γράφοντας κάποιος συγγραφέας ένα ιστορικό βιβλίο επιτελεί εθνικό έργο και συμβάλλει στη διάσωση της ιστορίας του τόπου. Τι να πει κανείς στην περίπτωση αυτή για τον Τσικνόπουλλο, ο οποίος κατέλειπε ένα τεράστιο εκδοτικό έργο, έχοντας μάλιστα υπόψη ότι δεν είχε τα μέσα και τις ευκολίες, που έχει σήμερα ένας ερευνητής;

46. Ιωάννης Π. Τσικνόπουλλος, «Νεοφύτου Πρεσβυτέρου. Εγκώμιον εις τον θεϊον και θεοφύρον Πατέρα ημών Σάββαν τον Μέγαν», *Νέα Σιών* 46 (1951), σ. 172-181· «Νεοφύτου Μοναχού και Εγκλείστου. Εγκώμιον εις τον Μεγαλομάρτυρα Μάμαντα», Εφημ. *Έθνος*, 29 Αυγούστου 1953· «Νεοφύτου Πρεσβυτέρου Μοναχού και Εγκλείστου. Εγκώμιον εις τον Άγ. Μεγαλομάρτυρα Μάμαντα», *Απόστολος Βαρνάβας* 14 (1953), σ. 250-255, 279-282· «Εγκώμιον εις την Αγίαν Μεγαλομάρτυρα Μαρίναν», εφημ. *Έθνος*, 17 Ιουλίου 1956· «Του Αγίου Νεοφύτου Εγκωμιαστικά. Δ'. Εις τους Αρχαγγέλους, εις τους Αγγέλους, εις τον Τίμιον Σταυρόν», *Απόστολος Βαρνάβας* 22 (1961), σ. 144-149· «Του Αγίου Νεοφύτου Εγκωμιαστικά Ζ'. Εις τους Αγίους», *Απόστολος Βαρνάβας* 22 (1961), σ. 340-354· «Άγιοι της Κύπρου», *Κυπριακαί Σπουδαί* 30

(1966), σ. 131-161.

47. Ο Τσικνόπουλλος ασχολήθηκε πολλές φορές με την Αγία Γραφή και δημοσίευσε αρκετά σχετικά άρθρα. Ενδεικτικά βλ. «Ο Απόστολος Βαρνάβας όπως τον παρουσιάζει η Αγία Γραφή» και «Οι τέσσαρες Ευαγγελισταί», για τα οποία έγινε λόγος προηγουμένως. Επίσης προέβη και σε κριτικές εκδόσεις: «Η Νεοαγγλική Καινή Διαθήκη», *Απόστολος Βαρνάβας* 23 (1962), σ. 209-213, 268-275, 341-347· «Κριτική επί της νεοεκδοθείσης Νεοελληνικής μεταφράσεως της Καινής Διαθήκης», *Απόστολος Βαρνάβας* 29 (1968), σ. 200-213.

48. Εφημ. *Ελευθερία*, 3 Ιανουαρίου 1963.

49. Εφημ. *Ελευθερία*, 24 Αυγούστου 1973.

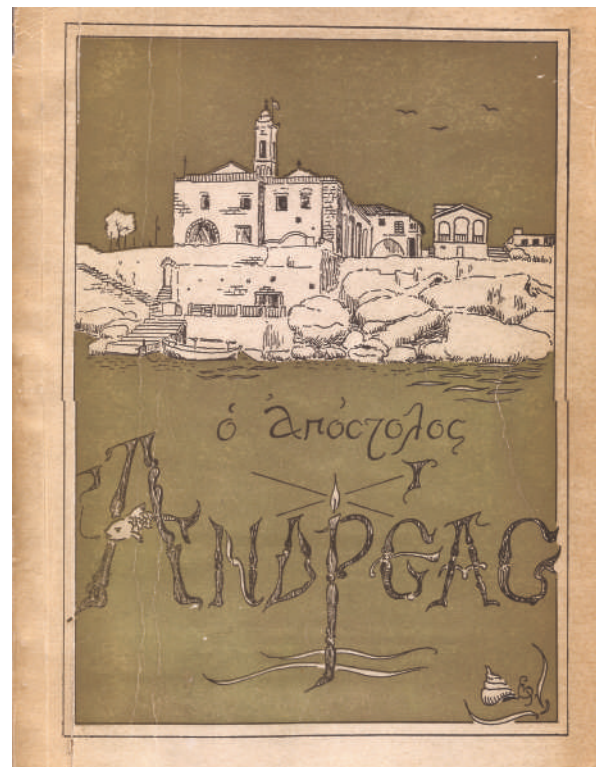
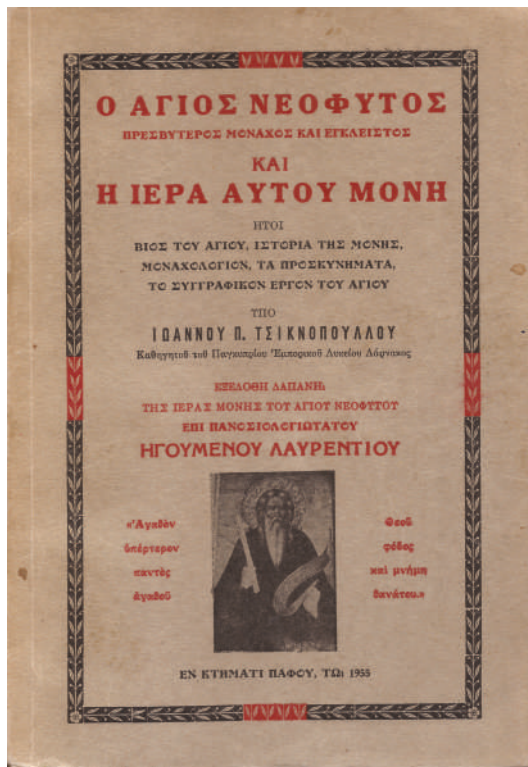
Μέσα από την απλή και ταπεινή ζωή του ως «λαϊκός αδελφός», όπως χαρακτηριστικά αποκαλούσε τον εαυτό του, της μονής του Αγίου Νεοφύτου, κατάφερε να παράξει συγγραφικό έργο μεγάλης αξίας και σπουδαιότητας. Αναπόφευκτα οι σημερινοί ερευνητές καταφεύγουν στα συγγράμματά του, τα οποία, πολλές φορές, αποτελούν μοναδική πηγή για τη συγγραφή νέων δημοσιευμάτων. Τα έργα και οι εκδόσεις του Τσικνόπουλλου επηρέασαν πολλούς αναγνώστες, ακόμα και τον ποιητή Γεώργιο Σεφέρη, ο οποίος μελέτησε το κείμενο του Μικρασιάτη φιλόλογου για το έργο «Περί των κατά την χώραν Κύπρον σκαιών» του Αγίου Νεοφύτου⁵⁰.

Παρόλο που δεν είχε εξειδικευμένες σπουδές δημιούργησε ένα έργο μοναδικό χάρη στην επιμονή, τον ζήλο, την αφοσίωση και την αγάπη του για την Εκκλησία και την Πατρίδα, και ιδιαίτερα για την περιοχή της Πάφου, όπου επικεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών του. Η μονή του Αγίου Νεοφύτου, η Εκκλησία της Πάφου και η πόλη και επαρχία θα πρέπει να είναι ευγνώμονες εσαεί στο πρόσωπό του για τη μεγάλη προσφορά του στην καταγραφή και διάσωση της εκκλησιαστικής και πολιτιστικής τους κληρονομιάς.

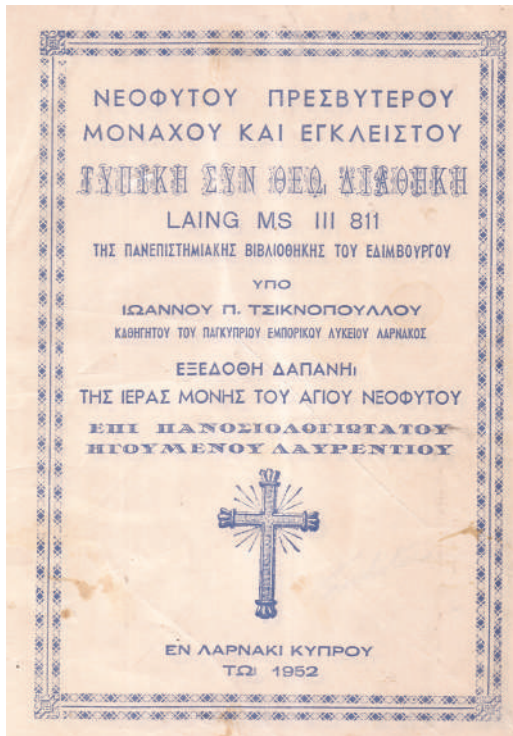
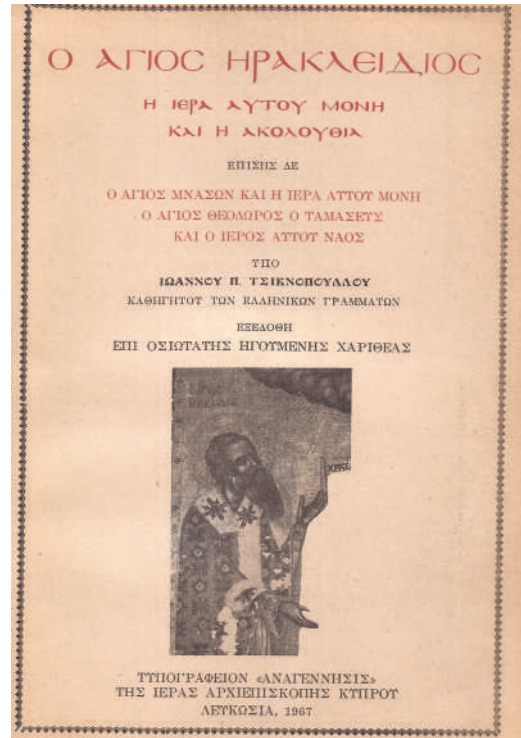
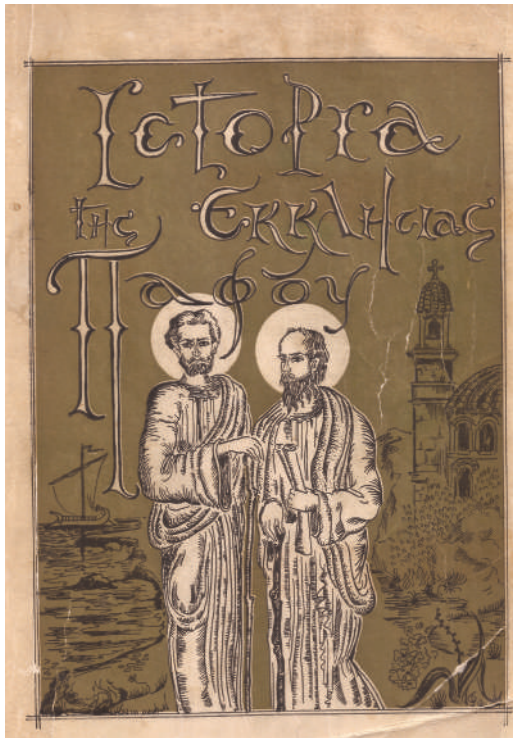
50. Φυλακτού, «Το έργο του Ιωάννη Π. Τσικνόπουλλου για τον Άγιο Νεόφυτο», σ. 328, 338.

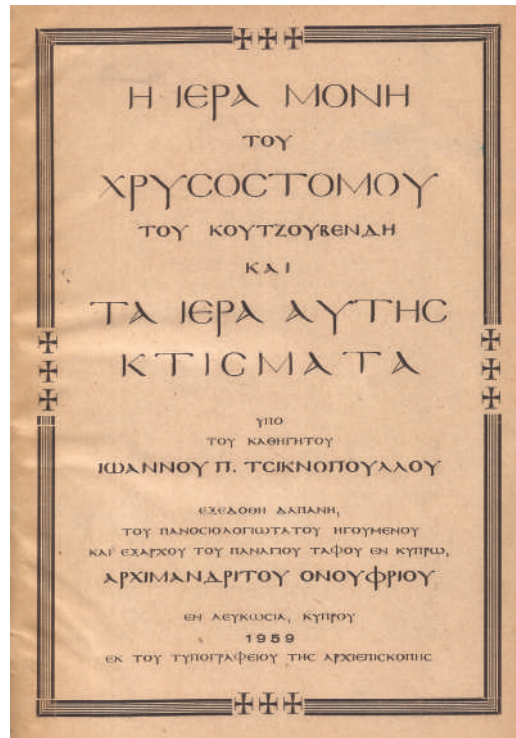
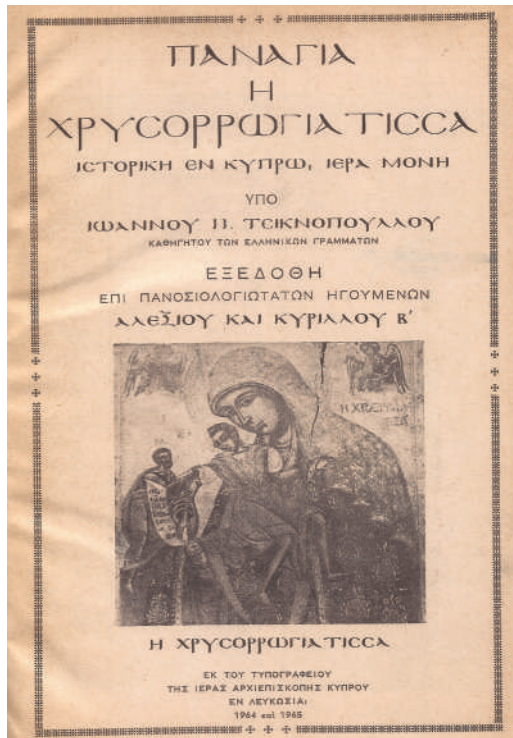
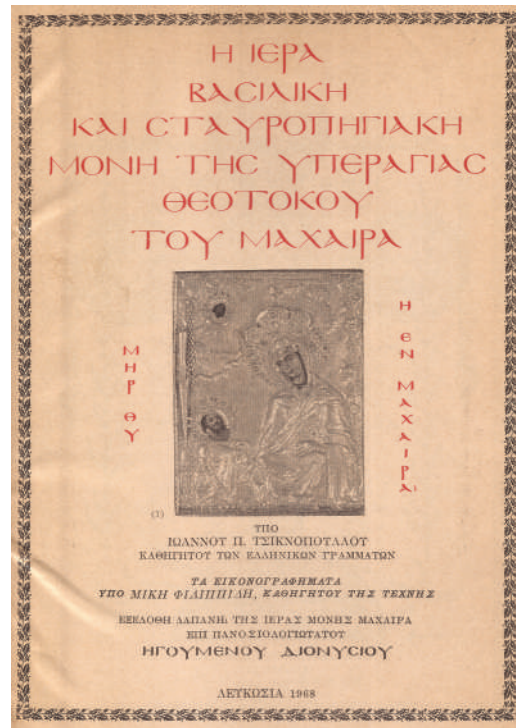
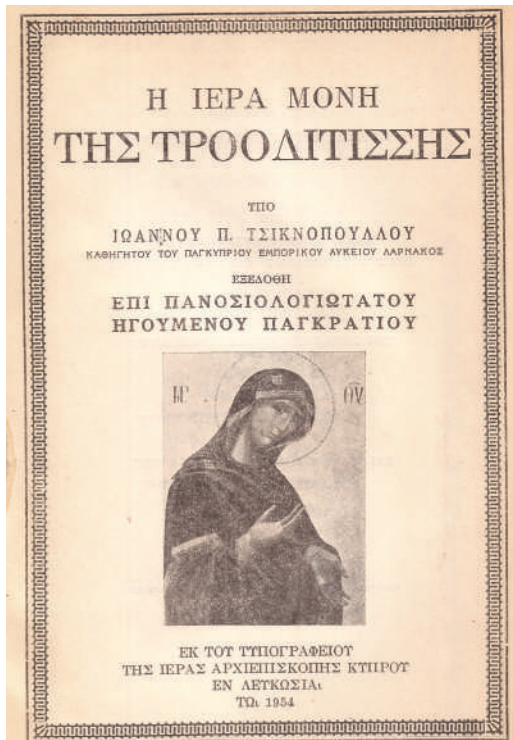

Ιωάννης Τσικνόπουλλος.

Εξώφυλλα βιβλίων του Ιωάννη Τσικνόπουλλου.

Πρώτες σελίδες βιβλίων του Ιωάννη Τσικνόπουλλου.